

ZINK DRENGGENE

PROGRAM HUSSET'S
TEATER

*”Jeg udfører
desperat det
samme arbejde i
bog efter bog —*

Medvirkende _____ JESPER HYLDEGAARD,
MARINA BOURAS, CHARLOTTE MUNCK, BRIAN HJULMANN
Forfatter _____ SVETLANA ALEKSIJEVITJ
Instruktør/bearbejdelse _____ ANDREAS DAWE
Dramaturg _____ PERNILLE KRAGH
Komponist _____ NINI JULIA BANG
Scenograf _____ JULIE FORCHHAMMER
Lysdesigner _____ MIKKEL JENSEN
Lyddesigner _____ GREGERS KJAR
Instruktørassistent _____ HANNA FUSSING
Co-produktion _____ AKUT360 & HUSSETS TEATER

— *at gøre historien
lille nok til at
rumme det enkelte
menneske”.*

Sådan beskriver Svetlana Aleksijevitj selv sin teknik som skribent. Det er en helt ufattelig arbejdsindsats, som ligger bag hendes arbejde. Aleksijevitj beskriver krigens landskaber og sindstilstande, men det er ikke de overordnede politiske skaktræk, som ofte følges i nyheds-rapporteringen fra krigszoner, der optager hende. Aleksijevitjs på én gang usentimentale og empatiske indlevelse gælder noget andet: gennem utallige interviews, indsamlet og kondenseret over flere år, levendegør Aleksijevitj enkeltstående og særdeles virkelige mennesker for os. Mennesker, hvis liv og skæbne er blevet ændret for altid af krigen, og for hvem storpolitiske beslutninger har haft altomfattende konsekvenser. Forfatterens kunst består i en næraflæsning af den proces. Først ved at stille os i øjenhøjde med dagliglivets mindste detaljer, kan vi, ifølge Aleksijevitjs, danne os et begreb om krigens ansigt.

Det er med stor glæde, at Husets Teaters og AKUT360 byder velkommen til ZINKDRENGENE.

Jens Albinus, *Kunstnerisk Leder*

DEN AFGHANSK-SOVJETISKE KRIG var en væbnet konflikt mellem den sovjetisk støttede regering i Afghanistan og en række Islamiske oprørsgrupper.

I december 1979 besluttede den sovjetiske parti- og statsledelse at indsætte troppestykker i Afghanistan. Krigen varede fra 1979 til 1989 – sammenlagt 10 år, 1 måned og 19 dage – og mere end en million tjenestegørende i den sovjetiske hær kæmpede i Afghanistan. Heraf blev 15.051 dræbt, mens man anslår, at krigen kostede op mod halvanden million civile Afghanere livet.

Krigen er blevet kaldt den sovjetiske vietnamkrig, og i lang tid vidste offentligheden intet om krigens grusomhed og om de forseglede zinkkister med lemlæstede lig, der blev sendt hjem igen.

Det var først med Svetlana Aleksijevitjs dokumentariske bog **ZINKDRENGENE**, at tragediens sande omfang blev afsløret i 1989.

CHARLOTTE MUNCK 15

Den
AFGHANSK-
SOVJETISKE
KRIG 1979-89,

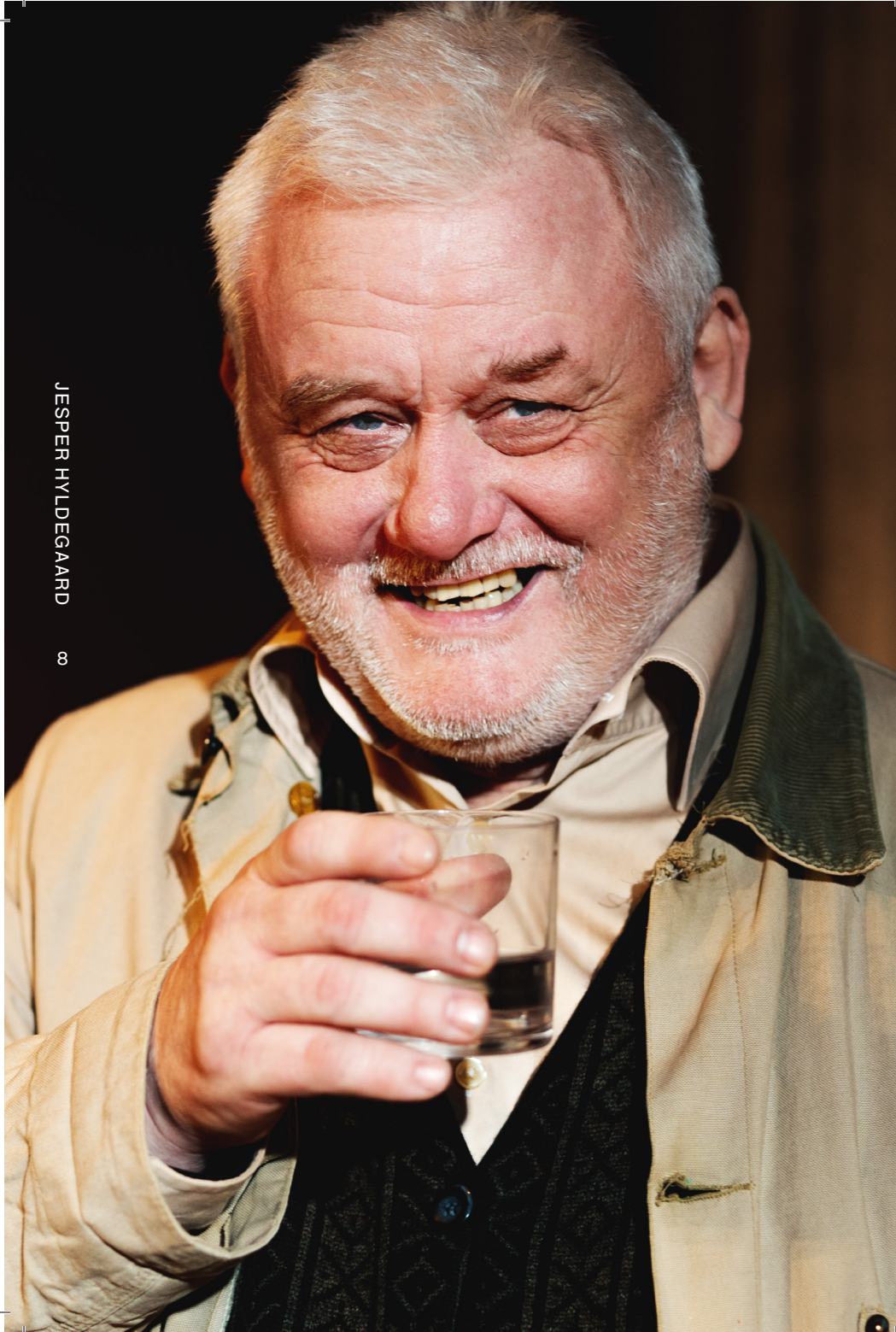
6

kort
fortalt

Den afghansk-sovjetiske krig (1979-1989) kan betragtes meget forskelligt afhængigt af, hvilket perspektiv man indtager. De unge soldater fra Sovjetunionen fik besked om, at man skulle hjælpe de kommunistiske brødre i Afghanistan i kampen mod islamisterne, som forsøgte at vælte den nyetablerede kommunistiske regering. For soldaterne var der altså tale om en internationalistisk pligt overfor det kommunistiske fællesskab, og man så sig selv som en befrielsehær, der skulle hjælpe Afghanistan med at modernisere deres nation.

Som mange andre konflikter under den kolde krig blev krigens parter spændt ud mellem de storpolitiske poler i øst og vest. Man kæmpede om territorium og ressourcer, og Afghanistan havde under den kolde krig holdt sig neutrale og modtog hjælp fra både Sovjet og USA, der bidrog til en modernisering af landet - udbygning af infrastrukturen, konstruktion af moderne kraftværker o.a. Derudover blev afghanske officerer uddannet i Moskva, og man inviterede Afghanistans dygtigste studerende til Moskva for at uddanne sig. Mange afghanere vendte således hjem fra Moskva som kommunister og begyndte at introducere kommunistiske tanker og arbejde for et kommunistisk styre i landet.

Kommunisterne appellerede til mange af bysamfundets mere moderne orienterede borgere. På landet, hvor traditionerne og den muslimske tro stod stærkt, var man dog mere forbeholden overfor kommunisterne, der prædikede om ligestilling; at få kvinderne ud på arbejdsmarkedet, give dem ret til en uddannelse og selv at vælge deres ægtemænd. Grupper af stærkt troende muslimer, som følte sig true af den nye kommunistiske bevægelse, dannede et parti som modsvar til de velorganiserede kommunister, "Muslimsk Ungdom", og når kommunisterne arrangerede demonstrationer, blev de mødt med is-

JESPER HYLDEGAARD

lamistiske moddemonstrationer.

Kommunisterne fik hjælp fra Sovjetunionen i form af artilleri til et militært kup, og i 1973 blev Afghanistan erklæret republik. Man fik en præsident i stedet for en konge og gennemførte en lang række reformer og afskaffede gamle. Nu samledes en egentlig modstandsbevægelse ført an af islamister, der gik forrest i modstanden mod det nye regime. På grund af interne stridigheder i Afghanistans venstrefløj, som primært udsprang af personlige og etniske modsætningsforhold og i mindre grad ideologiske forskelle, kæmpede man ikke kun med modstand fra islamisterne.

De mange interne stridigheder resulterede i ikke bare ét men tre blodige militære kup i tiden fra 1973 til 1979. De skiftende regimer blev mere og mere radikale i indsatsen overfor enhver modstand – både fra egne rækker og fra den muslimsk ledede modstandsbevægelse – og man brugte flere stalinistiske metoder til nedkæmpning af al modstand, uanset hvor den kom fra. Samtidig støttede USA den stadig voksende modstandsbevægelse militært og økonomisk. USA så sit snit til at tilføje Sovjet et eget Vietnam – en langtrukken krig der ikke kan vindes – samtidig med at man fra amerikansk side frygtede, at Sovjet forsøgte at sikre sig kontrol over området som en del af forsyningen med vitale olieressourcer. Sovjetunionen, som havde fulgt de skiftende kup med stigende bekymring, frygtede at Afghanistan skulle falde til den islamiske revolution, ligesom nabolandet Iran kort forinden, og at dette ville inspirere Ruslands egen muslimske befolkning (der på dette tidspunkt talte omtrent 50 millioner) til oprør. Man frygtede desuden, at USA ville udnytte det afghanske kaos til egen fordel.

I december 1979 svarede man de afghanske kommunisters bøn om hjælp og rullede ind i Kabul. Sovjetunionens

MARINA BOURAS

10

soldater havde fået at vide, at de var en befrielseshær, der skulle befri de kommunistiske brødre fra islamisterne, som forsøgte at vælte regeringen. De blev derfor overraskede, da de indså, at en betydelig del af befolkningen anså dem for en besættelsesmagt, der støttede et forhadet regime. De var slet ikke forberedte på den udbredte modstand - ikke bare fra islamister men også fra andre afghanske borgere.

Islamisterne, som havde ført an i modstanden mod det kommunistiske regime, gjorde modstandsbevægelsen til Jihad, der betyder "hellig krig", og kaldte sig for mujahedin, "hellige krigere". Krigen fortsatte helt frem til 1989, hvor Sovjet i februar trak de sidste tropper ud af Afghanistan og endte Sovjetunionens aktive indsats i Afghanistan. Krigen sluttede. Sovjetunionen fortsatte dog med at støtte den kommunistiske regering, mens USA fortsatte sin støtte til mujahedinerne. Da Sovjetunionen kollapsede og støtten ophørte, blev regeringen væltet i 1992, og en islamisk stat blev oprettet i 1996.

ZINKDRENGE

SVETLANA

Den hviderussiske forfatter Svetlana Aleksijevitj er et af de mest anerkendte nulevende navne i litteraturen og berømt for en række dokumentarromaner, der tilsammen udgør storværket UTOPIENS STEMMER, for hvilket hun i 2015 modtog Nobelprisen i litteratur. UTOPIENS STEMMER omhandler en række af det 20. århundredes største katastrofer – heriblandt Anden Verdenskrig og Den afghansk-sovejetiske krig – og værket står ifølge priskomiteen som *”et monument over lidelse og mod i vor tid”*.

Til grund for hver enkelt bog ligger Aleksijevitjs utallige og yderst omfattende samtaler/interviews med hundredevis af personer; både soldater og efterladte, som har været fanget i historiens gang. Aleksijevitj giver stemme til disse helt almindelige mennesker, hvis skæbner ofte er blevet glemt og forbigået i historiebøgerne. Hun skriver, som hun selv har formuleret det, *”de små menneskers historie”* og trænger derved bag om den officielle historieskrivning og beretninger om store sejre og ærefulde heltegerninger.

”Jeg skriver ikke om krigen, men om mennesket i krig. Jeg skriver ikke krigens historie, men følelsernes historie. Jeg er sjælehistoriker. På den ene side efterforsker jeg det konkrete menneske, som lever i en konkret tid og har deltaget i konkrete begivenheder, men på den anden side er det vigtigt for mig at få øje på det evige i dette menneske. Evighedens sitren. Det, som altid findes i et menneske. Jeg indsamler det, som man kunne kalde åndelig viden” skriver Aleksijevitj i bogen KRIGEN HAR IKKE ET KVINDELIGT

ALEKSIJEVITJ

ANSIGT fra UTOPIENS STEMME.

Aleksijevitjs bøger er oversat til 52 sprog i 55 lande. Hun har modtaget adskillige litteraturpriser i både Frankrig, Tyskland og Polen men kunne i mange år ikke få udgivet sine bøger i Hviderusland, da de ansås for at være systemkritiske.

Da ZINKDRENGENE udkom, blev den af det sovjetiske styre kaldt en *“gang urigtigt og æreskrænkende opspind”*. Det resulterede desuden i en retssag mod Aleksijevitj, hvor hun måtte kæmpe for sandheden og sin ytringsfrihed. Derudover er hun gennem årene blevet mødt med krav om æresrejsning og økonomisk erstatning, og hun har også modtaget flere døds-trusler. Hun skriver dog fortsat bøger, der dykker ned i de dybeste punkter af skam, sorg og smerte, og fortsætter dermed sit utrættelige arbejde med at bringe traumerne frem i lyset.

Ud over at være prisvindende forfatter, er Aleksijevitj fremtrædende modstander af Hvideruslands nuværende præsident, Aleksander Lukasjenko, og en af forpersonerne for det koordinationsråd, der blev oprettet af den hviderussiske opposition kort efter præsidentvalget i august 2020. Den 72-årige forfatter er lige nu den sidste, der står tilbage ud af de syv forpersoner, hvor seks er tilbageholdt, fængslet eller bortført af de hviderussiske myndigheder. Hun bliver i år modtager af Danmarks største kulturpris – Sonningprisen på 1 million kr. – der overrækkes af Københavns Universitet. Man håber, at prisen kan være med til at styrke hendes og modstandsbevægelsens kamp for demokrati i Hviderusland.

INTERVIEW

18

ANDREAS DAWE

INSTRUKTØR OG KUNSTNERISK
LEDER AF AKUT360

Hvorfor iscenesætte ZINKDRENGENE af Svetlana Aleksijevitj netop nu?

Af flere grunde. En af dem er, at tidspunktet for så vidt er underordnet – stor kvalitet er tidsløs, og Aleksijevitj kan man beskæftige sig med til hver en tid. ZINKDRENGENE handler om krig, og hvad krig gør ved mennesker. Den tematik er eviggyldig og uden for en bestemt tid – den er derved aktuell til alle tider. At vi så rammer ind i, at Aleksijevitj lige nu er blandt hovedpersonerne i et højspændt politisk drama i Hviderusland, kunne jeg jo ikke forudse, da jeg kastede mig over det her, men den timing er selvfølgelig lidt vild, og giver hele projektet en ekstra dimension.

At vi også befinder os midt i en dødbringende pandemi, kunne vi heller ikke vide, da vi i sin tid søsatte det her projekt, men det har også givet forestillingen en ny dimension, som jeg ikke i min vildeste fantasi havde kunnet forudse. I ZINKDRENGENE møder vi en række mennesker ramt af dyb sorg og ensomhed. Selvom en krig og en pandemi selvfølgelig ikke kan sammenlignes, så klinger det ikke desto mindre smertefuldt sammen med den tid, som vi lever i her og nu, hvor coronaen har kostet stor sorg og ensomhed hos mange mennesker. Karaktererne i ZINKDRENGENE længes efter kontakt og fællesskab, og hvem gør ikke det i disse tider? Og den afstand, vi alle lige nu er nødt til at holde til hinanden, er både blevet en vigtig del af forestillingens indhold og fysiske udtryk.

Men primært har jeg kastet mig over det her, fordi jeg er dybt optaget af begrebet krig. Jeg har beskæftiget mig med krig i mange projekter efterhånden både som dramatiker og instruktør – og jeg kan ikke rigtig blive færdig med det. Det stammer blandt andet fra min baggrund. Jeg er 3/4 tysker, og store dele af min familie kæmpede under 2. Verdenskrig på tysk side. Jeg er derfor vokset op med alle deres autentiske og selvoplevede krigshistorier, og de er blevet en markant og vigtig del af mit ståsted i livet. Jeg har på den måde altid været

BRIAN HJULMANN

20

både fascineret og skræmt af begrebet krig - hvad krig er, hvordan krig opstår, og hvad krig gør.

Derudover er jeg dybt optaget af den lidelse, som enhver krig forårsager - krig ødelægger jo alt! Lande, byer, huse, mennesker, kroppe, familier. Alt destrueres. Krig er mennesket, når det er værst, og den lidelse, alle krige fører med sig, må vi aldrig nogensinde lukke øjnene og ørerne for, når ofrene, som i ZINKDRENGENE, fremlægger deres vidnesbyrd. Hvis vi ikke lytter til disse beretninger, formår vi måske ikke at tage medmennesket ind, og det mener jeg kan give sig udslag i et forkvaklet menneskesyn og en nådesløs og ubarmhjertig politik i forhold til bl.a. flygtninge og asylansøgere - i det hele taget i nogle ekstreme politiske holdninger. Som jeg ser det, går der en snorlige linje fra krigsberetninger fra 2. Verdenskrig over til den sovjetiske Afghanistankrig og til dagens krigsberetninger fra lande som Syrien, Irak, Yemen, Afghanistan, Somalia m.fl. Der er ingen forskel på graden af ulykke, smerte, sorg, vold og død. ZINKDRENGENE har som ambition at være en scenekunstnerisk dokumentation af menneskesjælen i al dens væld, smerte og afmagt forårsaget af en krig, som både var unødvendig og meningsløs. Aleksijevitjs bøger giver et fuldstændig unikt, indfølt og yderst brutalt indblik i menneskets glæder, sorger, nederlag og sejre, og beretningerne i ZINKDRENGENE udgør et ubønhørligt og insisterende koncentrat af alle disse menneskelivs ekstremer, der er enhver krigs evige og uundgåelige følgesvend. Og det er det, der virkelig optager mig, og som jeg nok aldrig bliver færdig med rent kunstnerisk.

Hvordan har dit arbejde med teksten været?

ZINKDRENGENE er en dokumentarbog, som jeg har bearbejdet. Så jeg har jo ikke skullet opfinde noget, hvilket har været befriende. Alt materialet lå der på forhånd, og øvelsen har derfor primært været at vælge til og fra. Og det har været

svært, for det er en ret omfattende bog. Der er rigtig mange historier i bogen, som jeg gerne ville have haft med, men som jeg har været nødsaget til at vælge fra - ellers ville det blive en meget, meget, meget lang forestilling.

Jeg har været ret tro mod teksten i bogen, men selvfølgelig har jeg også taget mig nogle friheder. Det gør jeg jo allerede der, hvor jeg vælger til og fra. Men så har jeg også hevet og flået en smule i stoffet. Det har været en kondenseringsproces, hvor jeg har skåret, redigeret, byttet rundt, klippet og klistret og også til tider sat flere karakterer sammen til én. Det er lidt ligesom et stort puslespil, der efter en lang proces - og i samarbejde med teatrets dramaturg Pernille Kragh - bliver til ét billede. Og i mødet med skuespillerne ændrer billedet sig så igen, da de jo også kommer med input, tanker, idéer og forslag. Manuskriptet er på den måde en levende organisme, der har ændret sig en del undervejs, før den endelige udgave lå fast. 400 bogsider er blevet til et teatermanuskript på 40 sider. Vi har ikke lavet om på teksten som sådan, men vi har tilladt os at bokse rundt med den, så den kom til at passe til den forestilling, vi ønskede at lave. Jeg har levet med den bog og den tekst måned efter måned. Det har været et opslugende stykke arbejde, som har været afsindigt spændende, men som også har kostet nogle kræfter - og ind imellem har det også hængt mig langt ud ad halsen, hvis jeg skal være helt ærlig. Det har forfulgt mig helt ind i mine drømme om natten.

Hvordan ser du dette arbejde i relation til dine to tidligere forestillinger på Husets Teater - LAMPEDUSA (2017) og VORT MISMODS VINTER (2019)?

Man kan sige, at ZINKDRENGENE linker ret tydeligt til VORT MISMODS VINTER, der handlede om Hitler og dermed også om krig. Dog er perspektivet vendt 180 grader. I ZINKDRENGENE møder vi de almindelige mennesker: soldater, sygeplejersker og mødre, som har mistet deres børn

til krigen. I VORT MISMODS VINTER møder vi den, der orkestrerede krigen, nemlig Adolf Hitler. Men vi møder ham i bunkeren 10 meter under Berlin og 48 timer inden, han begår selvmord – altså hvor krigen er tabt for ham og Det 3. rige. Og sådan er det jo med krig: alle er tabere, og der findes ingen vindere. Men temaet krig linker også tilbage til LAMPEDUSA, som skildrer et nutidigt Europa under kraftig forandring og omkalfatring. Et Europa hvor uligheden stiger, skellet mellem rig og fattig hele tiden øges, og hvor højrenationale kræfter vinder frem under påvirkning af en stor tilgang af fremmede mennesker på flugt fra andre verdensdele – på flugt fra bl.a. krig. Så der har vi igen krigen som tema.

Jeg er, ligesom Aleksijevitj (uden sammenligning i øvrigt!), optaget af det enkelte menneske - det 'lille' menneske. Det kan være mennesket på flugt, og mennesket der forsøger at orientere sig i en forvirret og global verden. Eller det kan være mennesket i krig og mennesket ødelagt af krig. Jeg er optaget af både magten og afmagten og af menneskets smerte, sorg og længsel. Alle disse møder vi i høj grad i alle de tre forestillinger, jeg har skabt på Husets Teater. Men jeg er også optaget af menneskets styrke, storhed og grandiositet – som også og ikke mindst kommer til udtryk, når det enkelte menneske står i grænselandet mellem liv og død og forsøger at skabe mening og sammenhæng. Og så er jeg optaget af kærligheden – og manglen på samme. Den kan jo antage mange former: kærligheden til fædrelandet, hjemstavnen, fællesskabet, familien, kæresten, ægtefællen, børnene, forældrene, bedsteforældrene, den øvrige familie, vennerne – ja, sågar ens kæledyr! I VORT MISMODS VINTER spillede Hitlers schæferhund, Blondi, således en vigtig rolle, da den måske, når alt kom til alt, var det eneste levende væsen, ud over hans mor (som han mistede i en forholdsvis tidlig alder), der kunne nå ind til Hitlers hjerte.

Så selvom de tre forestillinger er dybt forskellige, så hænger de absolut sammen. I hvert fald i mit hoved. De er alle en scenekunstnerisk undersøgelse af, hvad det vil sige at være menneske, når det står midt i det sværeste og mest smertefulde i livet. Men også når det står i det smukkeste og mest længselsfulde, for når mennesket står på kanten af livet og kigger ned i dødens afgrund, så skræller det alle lag af – og i fortællingerne om det 'nøgne' og 'afskrællede' menneske ligger der nogle sandheder indkapslet om, hvad det vil sige at være til i verden. Med alt hvad man er, alt hvad man har, og alt hvad man har mistet. Men også alt, hvad man har elsket og stadig elsker – for kærligheden dør aldrig, uanset hvad mennesker bliver udsat for.

Scenemester _____ CLAUD ARRILDT
Scenebyggere _____ CLAUD ARRILDT
NIKOLAJ ROED KLÜVER
Forestillingsleder og revisitør _____ PERNILLE MIKKELSEN
Kostumier _____ HANNE MØRUP
Systue _____ HANNE MØRUP
IDA BACKHAUSEN DAMSGAARD
Hustekniker & Produktionsleder _____ CHRISTIAN VEST BERNTSEN
Afviklere _____ CHRISTIAN VEST BERNTSEN
NIKOLAJ ROED KLÜVER

PR- og kommunikationsansvarlig _____ MIRIAM ABIGAIL THALMAY BRANDT
Billetansvarlig & administrativ assistent _____ SIMONE HJULER ANDERSEN
Bar og billetchef _____ ULRIK SUNESEN
Rengøringsansvarlig _____ SOFIE HJORT
Bogholder _____ JETTE NIELSEN
Grafisk design _____ ÅSMUND SOLLIHØGDA
Fotograf _____ HENRIK OHSTEN RASMUSSEN
Tryk _____ PRINTDIVISION

Husets Teaters kunstneriske leder _____ JENS ALBINUS
Husets Teaters administrative leder _____ TINE SCHWARZ

Tak til: Kærester, familie og venner, Svetlana Aleksijevitj, Literary Agency Galina Dursthoff, Lindhardt og Ringhof, Eugen Shapiro, Nila Ramayya, Laura Ramberg, Susanne Danig, Karin Ahnfelt-Rønne og AKUT360's bestyrelse: Ann-Jette Caron, Henriette Rosenbeck og Simon Vagn Jensen

Forestillingen er støttet af: Statens Kunstfond, Knud Højgaards Fond, Beckett-Fonden, Københavns Scenekunstudvalg, Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond, Sportgoodsfonden, Ernst B. Sund Fonden, Dansk Skuespillerforbund

På husetsteater.dk kan du tilmelde dig vores nyhedsbrev og få den nyeste information om kommende forestillinger og events. Du kan også følge Husets Teater på både Facebook og Instagram. Husets Teater er et lille storbyteater med støtte fra Københavns Kommune.

HALMTORVET 9 · 1700 KØBENHAVN V · husetsteater.dk